

MAANPUOLUSTUSKOULUTUSYHDISTYS
FÖRSVARsutbildningsföreningen

Varautumiskoulutuksen koulutusohjelma (MPK koulutusohjelma 2020)

(MPK suunnitelma 179/1.03/31.12.2019)

31.12.2019

HELSINKI 2019

Varautumiskoulutuksen koulutusohjelma

1. YLEISTÄ	3
2. KOULUTUSOHJELMA	4
3. VARAUTUMISKOULUTUKSEN KOULUTUSOHJELMAN KOULUTUSKOKONAISUUKSIEN, MODUULIEN JA KURSSIEN KUVAUKSET	5
3.1 Kansalaisen toimintakyvyn vahventaminen	5
3.1.1 Arkiturvallisuus	6
3.1.2 Varautuminen häiriö- ja poikkeustilanteisiin.....	7
3.1.3 Henkinen kriisinkestävyys.....	7
3.1.4 Tietoturva ja informaatiovaikuttaminen	8
3.2 Vapaaehtoisresurssin hyödyntäminen häiriö- ja poikkeustilanteissa viranomaisten ja paikallishallinnon tukena.....	9
3.2.1 Yksilön osaaminen kunnan varautumisen tukena	9
3.2.2 Vapaaehtoisresurssin suorituskyky viranomaisten ja paikallishallinnon varautumisen tukena	10
3.3 MPK:n valtakunnallinen varautumiskoulutus.....	11
3.3.1 Varautumisen erikoiskurssi.....	11
3.3.2 Kouluttajakoulutuksen kokonaisuus.....	12
3.4 Harjoitukset	13
3.4.1 Kotiseutuharjoitus	13
3.4.2 Vapaaehtoistoimijat viranomaisharjoituksissa	15
4. MUUTA	16
LIITTEET:	16
3.1. Varautuminen häiriötilanteisiin kunnissa/kaupungissa	20
3.2 STUK – Vapaaehtoinen säteilymittausjoukkue	22
3.3 Varautumisen erikoiskurssi.....	24

Viiteasiakirjat

1. MPK suunnitelma 60/1.03/18.4.2019 (Koulutusohjelmien päivittäminen 2019)
2. MPK suunnitelma 174/1.03/19.12.2017 (MPK:n varautumiskoulutuksen koulutusohjelma)
3. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017
4. Sisäisen turvallisuuden strategian toimeenpano-ohjelma
5. Onnettomuuksien ehkäisy -hankkeen toimeenpano-ohjelma

Varautumiskoulutuksen koulutusohjelma

1. Yleistä

Tässä suunnitelmassa esitetään Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) varautumiskoulutuksen koulutusohjelma. Varautuminen on toimintaa, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen kaikissa tilanteissa. Tämän koulutusohjelman tavoitteena on tukea kansalaisten omaehtoista toimintakyvyn vahvistamista ja edistää 3.sektorin kykyä tuottaa varautumiseen liittyvää suorituskykyä viranomaisten ja kuntien tukemiseksi. Ohjelmassa kuvataan esimerkkejä koulutuksista, joita on toteutettu tai toteutetaan yhteistoiminnassa MPK:n ja sen jäsenjärjestöjen sekä yhteistoimintatahojen kanssa. Kokonaisturvallisuus on suomalaisen varautumisen yhteistoimintamalli, jossa yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista huolehditaan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyönä. Turvallisuuskomitea vastaa Yhteiskunnan turvallisuusstrategiasta (YTS), joka yhteen sovittaa valtion, kuntien, järjestöjen ja elinkeinoelämän varautumista eri turvallisuustilanteissa. YTS:n mukaan järjestöt tuottavat palveluita, tukevat ja koordinoivat vapaaehtoisten osallistumista viranomaisiin tukevaan toimintaan ja ylläpitävät esimerkiksi valmiustoimintaan liittyvää erityisosaamista. Turvallisuuskomitean järjestöedustajien tukena toimii järjestöyhteistyöverkosto, jonka toimintaan MPK osallistuu. Verkostossa pohditaan kansallisella taholla mm. kolmannen sektorin toimintamahdollisuuksia viranomaisten tukena.

Vapaaehtoistoiminnan yhteensovittamisella tarkoitetaan viranomaisten, hallinnonalojen ja järjestöjen yhteistyön edistämistä. Tätä voidaan toteuttaa esimerkiksi yhteisten sopimusten, koulutusten, harjoitusten ja valmius-/varautumissuunnittelun kautta. Yhteensovittamisessa hyödynnetään järjestötoiminnan joustavuus ja mahdollisuudet ulottaa toiminta kattamaan myös viranomaisten vastuiden väliin jäävät tehtävät tai näiden ulkopuolelle jäävät tarpeet.

Alkuperäisen varautumiskoulutuksen koulutusohjelma laadittiin vuonna 2017 asetetun työryhmän toimesta, jonka jäsenet edustivat MPK:n jäsenjärjestöjä. Vastaa-vasti ohjelman päivitystä varten koottiin työryhmä, johon nimettiin seuraavat henkilöt: puheenjohtaja Pekka Rintala (RUL), sihteeriksi Juha Niemi (MPK) ja jäseniksi Satu Virtanen (MNL/MPK), Veera Vanhanen (MPK) ja Helena Velin (NVL). AVAK-

osuutta ovat kehittäneet koulutusohjelmaan alatyöryhmän pj. Kati Aaltio (Nurmijärven kunta), Kari Ahokas (RUL), Esa Aunola (Suomen kylät), Timo Hautala (RUL), Antti Holmroos (RUL), Veijo Kosola (MPK), Ari-Pekka Meuronen (RUL), Seppo Rantanen (Järvenpään kaupunki) ja Tave Rautiainen (SPR). Työryhmä piti työpaikan Tuusulassa 14.-16.6.2019. Tämän lisäksi työryhmän puheenjohtaja ja sihteeri viimeistelivät koulutusohjelman 31.12.2019.

Tämä suunnitelma korvaa 2 viiteasiakirjana mainitun varautumiskoulutuksen koulutusohjelman (MPK ak 174/1.03/19.12.2017).

2. Koulutusohjelma

Koulutusohjelman tavoitteena on tuottaa turvallisuustietoisia ja toimintataitoisia kansalaisia, jotka selviytyvät arjen häiriötilanteissa. Samalla luodaan edellytykset 3. sektorin toimijoille tuottaa viranomaisten ja kuntien tueksi varautumiseen liittyvää suorituskkyä. Lisäksi koulutusohjelman tavoitteena on tuottaa syvällisemmin varautumiseen perehtyneitä 3. sektorin valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia johtajia sekä varautumiskouluttajia eri organisaatioiden käyttöön.

Koulutusohjelma koostuu seuraavista neljästä kokonaisuudesta:

1. Kansalaisen toimintakyvyn vahventaminen
2. Vapaaehtoisresurssin hyödyntäminen häiriö- ja poikkeustilanteissa viranomaisten ja paikallishallinnon tukena
3. MPK:n valtakunnallinen varautumiskoulutus
4. Kotiseutu- ja muut harjoitukset.

Kansalaisen toimintakyky	• Arkiturvallisuus • Varautuminen häiriö- ja poikkeustilanteisiin • Henkinen kriisinkestävyys • Tietoturva ja informaatiovaikuttaminen
Viranomaisten tukena	• Alueelliset valmiuskeskukset (AVAK) • STUK Vapaaehtoiset säteilymittausjoukkueet • Kalliosuojien käyttöhenkilöstön koulutus
MPK:n VARTU-koulutus	• Varautumisen erikoiskurssi • Kouluttajakoulutus
Harjoitukset	• Kotiseutuharjoitus • Muut VARTU-harjoitukset

Kuva 1. Varautumiskoulutuksen kokonaisuudet

Koulutusohjelma toteutetaan pääsääntöisesti MPK:n yhdistystoimintana, varautumis- ja turvallisuuskoulutuksen (VARTU) kursseina. Osa koulutuksesta voidaan toteuttaa MPK:n lakisääteisenä julkisena hallintotehtävänä. Näitä ovat maanpuolus-

tuksen tiedotuksen ja valistuksen TIVA-tilaisuudet ja jäsenjärjestöjen vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen tukemiseen, ohjaamiseen ja yhteensovittamiseen liittyvä VARTU johtaja- ja kouluttajakoulutus.

Tavoitteena on, että kursseille olisi selkeä ”tilaaja”- tai tukijataho. Näin varmistetaan se, että osallistumismaksut pysyvät kurssilaisille kohtuullisena. Koulutusohjelmaan voi myös kuulua itsenäisesti opiskeltavia verkkokoulutuskursseja tai kurssi-osuuksia PVMoodlessa.

Koulutusohjelman kokonaisuuteen liittyviä muita MPK:n koulutusohjelmia ovat muun muassa: Maatilojen varautumiskoulutuksen toimintamalli, Kyberkoulutuksen koulutusohjelma sekä Naisten Valmiusliitto ry:n (NVL) ja Maanpuolustusnaisten liitto ry:n (MNL) koulutusohjelmat.

Tämän koulutusohjelman tukena hyödynnetään lisäksi muuta eri yhteistoimintatahojen, viranomaisten ja huoltovarmuusorganisaation järjestämää varautumiskoulutusta.

3. Varautumiskoulutuksen koulutusohjelman koulutuskokonaisuuksien, moduulien ja kurssien kuvaukset

MPK:n varautumiskoulutusohjelman koulutuskokonaisuuksiin kuuluu kansalaisten toimintakyvyn vahventamiseen ja vapaaehtoisresurssin suorituskyvyn hyödyntämiseen liittyviä kursseja, valtakunnallisia varautumiskoulutuksen kursseja sekä kotiseutu- ja muita harjoituksia. Tässä ohjelmassa esitetään MPK:n ja sen jäsenjärjestöjen koulutuksena toteutettuja mallikursseja.

3.1 Kansalaisen toimintakyvyn vahventaminen

Omatoiminen varautuminen on tärkeä osa yhteiskunnan kriisinkestävyyttä. Koulutuskokonaisuuden tavoitteena on tuottaa turvallisuustietoisia ja toimintataitoisia kansalaisia, jotka selviytyvät arjen häiriötilanteissa omatoimisesti, kunnes häiriö on ohi tai pitkäkestoisemmassa häiriössä kunnes viranomaiset saavat tilanteen hallintaan.

Varautumiskoulutuksen jälkeen koulutetut kansalaiset osaavat varautua tyypillisiin arjen häiriötilanteisiin taloudessaan ja lähipiirissään. He osaavat hälyttää apua, suorittaa alkusammutusta ja antaa henkeä pelastavaa ensiapua. Lisäksi koulutetut toimijat tuntevat yhteiskunnan häiriötilanteiden toimintamallit ja tietävät mistä saa lisätietoja varautumisesta.

Koulutuksen kohderyhmänä ovat kansalaiset yleisesti. Koulutusta on myös tarjolla kohdennetusti esim. seniorikansalaisille, maahanmuuttajille, maanviljelijöille ja kaupunkilaisille.

Tässä koulutuskokonaisuudessa hyödynnetään jo olemassa olevia MPK:n kursseja, joista kansalaisia pyritään informoimaan aktiivisesti. Kansalaisen toimintakykyä vahventava koulutuskokonaisuus koostuu neljästä osiosta, jotka ovat: arkiturvallisuus, varautuminen häiriö- ja poikkeustilanteisiin, henkinen kriisinkestävyys sekä tietoturva ja informaatiovaikuttaminen. Näiden kurssien käyminen luo edellytykset koulutusohjelman muihin osioihin osallistumiseen.

3.1.1 Arkiturvallisuus

Osallistumalla arjen turvallisuustaitoja kehittäville kursseille kansalainen parantaa omaa ja lähipiirinsä selviytymiskykyä normaaliolojen yllättävissä tilanteissa ja osaa varautua turvallisuushäiriöihin. Arkiturvallisuutta käsittelevät kurssit ovat perustason koulutusta ja avoimia kaikille, eikä niille osallistuminen edellytä ennakko-osallistumista.

Arkiturvallisuuden kurssien tavoitteena on, että osallistuja tunnistaa kodin ja lähiympäristön turvallisuusriskejä, sekä osaa ehkäistä riskejä ja varautua niihin. Kurssilaiset saavat turvallisuuteen liittyviä perustietoja ja -taitoja, joita he voivat soveltaa arjessaan. Kurssin jälkeen osallistuja osaa hälyttää apua, tehdä alkusammutuksen ja antaa hätäensiapua. Kurssilainen ymmärtää kotivaran tärkeyden ja osaa varautua arjen häiriötilanteisiin. Kurssit voivat painottua eri turvallisuusalueille, kuten eri-ikäisten turvallisuusriskeihin tai eri toimintaympäristöjen turvallisuushäiriöihin.

Kurssit toteutetaan MPK:n VARTU-kursseina, mutta tilaajataho voi vaihdella. Koulutusta voidaan järjestää viikonloppukursseina (16h) tai jaksotettuna useampaan koulutuskertaan koulutusaiheittain (esim. 4x4h). Yhtenä koulutusmoduulina voidaan hyödyntää myös SPEK:in 72h-konseptia.

Arkiturvallisuuden taitoja koulutetaan mm. seuraavilla kursseilla:

- Jokamiehen selviytymispakki (NVL)
- Arjen turvallisuus -kurssi (MNL)
- Selviytyminen sähköttä (NVL)

Lisäksi MPK:n koulutusohjelmassa on 16 - 18 tunnin pituisia kursseja, jotka keskittyvät pääsääntöisesti yhteen aihealueeseen kuten liikenneturvallisuuteen tai ruokahuoltoon. Myös muilla yhteistyötahoilla on suunnitteilla hankkeita kansalaisten kouluttamiseksi arjen turvallisuustaitoihin.

Esimerkki koulutuspolusta:

- Heräte - SPEK 72h (3h)
- Perusteet - Arjen turvallisuus (16h)
- Syventävä - Myrskyn silmässä/Kyberturvallisuus/Henkinen tuki
- Erikoistuminen tehtävään - koulutus-/varautumistehtävä tms.

Tarkempia kuvauksia kursseista ja koulutuskokonaisuuksista löytyy mm. seuraavista MPK koulutusohjelma 2020 - suunnitelmista:

- ✓ Maanpuolustusnaisten Liitto ry:n koulutusohjelma
- ✓ Naisten Valmiusliitto ry:n koulutusohjelma

3.1.2 Varautuminen häiriö- ja poikkeustilanteisiin

Suoritettuaan jonkin Arkiturvallisuus-kokonaisuuteen kuuluvan kurssin kansalainen voi syventää taitojaan osallistumalla koulutukseen, jossa keskitytään varautumiseen häiriö- ja poikkeustilanteissa. Jatkotason kurssit soveltuvat erityisesti yhteiskunnan varautumisesta ja kokonaisturvallisuudesta kiinnostuneille sekä MPK:n jäsenjärjestöjen ja verkostokumppaneiden varautumisesta vastaaville.

Kurssilaiset tutustuvat yhteiskunnan turvallisuusstrategian uhkakuviin ja keskeiseen terminologiaan, kuten normaaliolojen häiriötilanteiden ja poikkeustilanteiden eroon. Koulutuksen jälkeen kurssilaiset tuntevat, kuinka yhteiskunta ja kunnat ovat varautuneet laajoihin häiriötilanteisiin.

Kursseja voidaan toteuttaa 8 tunnin sekä 16 - 18 tunnin koulutuskokonaisuuksina. Viikonloppukurssit sisältävät käytännön soveltavaa harjoittelua pitkäkestoisessa häiriötilanteessa.

Varautuminen häiriö- ja poikkeustilanteisiin jatkotason kursseja ovat mm.

- Varautuminen häiriötilanteisiin kunnissa/kaupungissa 8 h (RUL) (*Liite 3.1*)
- Hätmajoitus 16 - 18 h (NVL)
- Myrskyn silmässä, 16 - 18 h (NVL)

Tarkempia kuvauksia kursseista ja koulutuskokonaisuuksista löytyy em. Naisten Valmiusliitto ry:n koulutusohjelmasta.

3.1.3 Henkinen kriisinkestävyys

Henkisestä kriisinkestävyydestä huolehtimalla vähennetään kriiseistä aiheutuvia henkisiä paineita ja helpotetaan niistä selviytymistä. Samalla vahvistetaan turvallisuuden tunnetta vahvistavaa yhteisöllisyyttä ja yhteiskunnan resilienssiä.

Peruskurssina toimii **Henkinen tuki** (8h). Kurssin tavoitteena on opettaa, miten henkisellä tuella autetaan uhria ja hänen omaisiaan selviytymään vaikeasta tilanteesta eteenpäin. Kurssi on avoin kaikille henkisestä tuesta kiinnostuneille ilman pohjatietoja.

Aiheeseen voi syventyä **Henkinen kriisinkestävyys** -kurssilla (16h). Tavoitteena on lisätä ymmärrystä yksilöiden erilaisista tavoista kohdata kriisejä, kehittää osallistujan kykyä kohdata kriisissä oleva ihminen, antaa tietoa kriisistä selviytymiseen

keinoista sekä pohtia erilaisia vuorovaikutuskeinoja auttamismenetelmänä. Sisältöön kuuluu myös auttajan oma jaksaminen, defusing ja debriefing sekä resilienssin perusteet.

Lapsen kohtaaminen kriiseissä -kurssilla (16h) osallistuja tutustuu lasten erityis- asemaan erilaisissa kriisitilanteissa ja tuntee perusperiaatteet lasten kohtaamisessa ja tukemisessa. Kurssin kohderyhmänä on erityisesti henkilöt, jotka toimivat tai haluaisivat tulevaisuudessa toimia lasten parissa.

Henkisen kriisinkestävyyskursseja ovat mm.

- Henkinen tuki, 8 h (NVL, Vapepa)
- Henkinen kriisinkestävyys, 16 - 18 h (NVL)
- Lapsen kohtaaminen kriisissä, 16 - 18 h (Pelastakaa Lapset ry)

Tarkempia kuvauksia kursseista ja koulutuskokonaisuuksista löytyy mm. em. Nais- ten Valmiusliitto ry:n koulutusohjelmasta.

3.1.4 Tietoturva ja informaatiovaikuttaminen

Nykypäivän toimintaympäristö haastaa varautumaan myös kyberuhkiin ja erilai- seen informaatiovaikuttamiseen. Kansalaisilta vaaditaan uudenlaisia taitoja.

Kyberturvallisuus kurssi on tarkoitettu kaikille kansalaisille, jotka haluavat pa- rempia valmiuksia toimia turvallisesti verkossa ja muussa kyberympäristössä. Osallistujilta ei vaadita teknistä osaamista, ainoastaan auttava tietämys kodin tieto- tekniikasta. Peruskurssilla käsitellään yleistä tietoturvallisuutta, tietojärjestelmiä uh- kaavia häiriötilanteita ja informaatiovaikuttamista. Kurssin jälkeen osallistuja tuntee yleisimmät kyberuhkat ja niiden torjuntakeinot yleisten tietoteknisten laitteiden käy- tössä. Osallistuja osaa itsenäisesti hakea lisätietoa ja tuntee yleisimmät kybertur- vallisuuteen liittyvät termit.

Informaatiovaikuttamisen kurssi sopii hyvin työelämässä oleville, media- ja vies- tintäalan toimijoille sekä alan opiskelijoille. Henkisesti vaativan kurssin tavoitteena on lisätä osallistujien ymmärrystä informaatiovaikuttamisesta ja antaa valmiuksia suojautua vaikuttamispyrkimyksiltä sekä torjua disinformaation leviämistä ja vaikut- tavuutta. Kurssin jälkeen osallistujan medianlukutaito on kehittynyt ja hän tuntee erilaisia vaikuttamisen keinoja.

Tietoturva ja informaatiovaikuttamisen kursseja ovat mm.

- Kyberturvallisuus, 16 - 18 h (NVL)
- Informaatiovaikuttaminen, 16 - 18 h (NVL)

Tarkempia kuvauksia näistä kursseista löytyy em. Naisten Valmiusliitto ry:n koulutusohjelmasta. Yksityiskohtaisemmin aihepiirin koulutus on kuvattu MPK:n kyberkoulutusohjelmassa. Halukkailla on mahdollisuus syventää osaamistaan jatko- ja erikoistason kursseilla.

3.2 Vapaaehtoisresurssin hyödyntäminen häiriö- ja poikkeustilanteissa viranomaisten ja paikallishallinnon tukena

Tämän koulutuskokonaisuuden tavoitteena on luoda edellytyksiä 3. sektorin toimijoille tuottaa varautumiseen liittyvää suorituskykyä viranomaisten ja kuntien tueksi. Tavoitteena on myös tuottaa syvällisemmin varautumiseen perehtyneitä 3. sektorin valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia johtajia sekä varautumiskouluttajia eri organisaatioiden käyttöön.

Tässä osiossa esitellään joitain esimerkkejä ja hyviä käytäntöjä, joissa MPK ja sen jäsenjärjestöt ovat olleet aktiivisia toimijoita viranomaisten ja kuntien tukena.

3.2.1 Yksilön osaaminen kunnan varautumisen tukena

Kunnan ja kuntalaisten hyvinvointi ja selviäminen häiriötilanteista on yksilön ja kunnan vastuulla. Kansalaisten erilaiset kriisivalmiudet sekä koulutuksen ja harjoitusten kautta vahvistuva yhteisöllisyys parantavat kunnan ja koko yhteiskunnan valmiutta selvitä erilaisista häiriö- ja kriisitilanteista. Tehtävään koulutetut vapaaehtoistoimijat voivat pyydettäessä tukea osaamisellaan vastuuviranomaisten toimintaa ja helpottaa resurssien kohdentamista lakisääteisten tehtävien hoitamiseen.

Suunniteltaessa kuntia ja kuntalaisia palvelevia koulutuskokonaisuuksia on tavoitteena oltava, että MPK:n tai sen jäsenjärjestöjen edustajat sopivat kuntatoimijoiden kanssa siitä, minkälaisia varautumisen kursseja kunnan tarpeisiin järjestetään. Koulutuksen tilaaja hyödyntää koulutuksen antia oman kunnan toiminnan kehittämisessä.

Esimerkkejä kuntalaisten valmiuksia parantavista kursseista, joita kunta voi varautumistoiminnassaan hyödyntää, on esitetty edellä, kohdassa 3.1. Kansalaisen toimintakyvyn vahventaminen. Alle on koottu lisää esimerkkejä kursseista, joita MPK:n toimijoilla on valmiuksia järjestää eri varautumisen osa-alueille.

- Maastotaidot
- Etsintä
- Selviäminen sähköttä
- Joukkomuonitus

3.2.2 Vapaaehtoisresurssin suorituskyky viranomaisten ja paikallishallinnon varautumisen tukena

MPK:lla ja vapaaehtoissektorilla on kyky järjestää kattavasti kursseja ja harjoituksia varautumisen eri osa-alueilta. Nämä kurssit voivat palvella suoraan viranomais-ten ja paikallishallinnon tarpeita ja tuottaa suorituskykyä erilaisiin kokonaisturvallisuuden tehtäviin. Kotiseutuharjoitukset yhteisenä alustana on yksi esimerkki.

MPK:lla on mahdollisuus erikseen sovittaessa tarjota myös tarkemmin määriteltyjä varautumisen koulutuskokonaisuuksia, joiden kautta muodostuvaa suorituskykyä kunta voi hyödyntää varautumistoiminnassaan. Kuntien alueellisten valmiuskeskusten AVAK-koulutus on yksi esimerkki näistä koulutuskokonaisuuksista.

Alueellinen valmiuskeskus (AVAK) on kunnan toiminto, joka toimii sille kunnan antamien valtuuksien puitteissa. Valmiuskeskuksen toimintaa ohjaa sille annettu tehtävä ja ennalta laadittu ohjeistus. Kunta päättää käynnistää AVAK:in toiminnan normaaliolojen häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa omasta tarpeesta tai muun viranomaisen pyynnöstä.

AVAK on paikka/kiinteistö, jonne kunta on varannut tilat häiriötilanteiden paikallista tiedottamista sekä alueellisesti järjestettävien palveluiden turvaamista varten ja jonka käyttöön on varattu ja koulutettu tarvittavat henkilöresurssit.

Alueellisille valmiuskeskuksille annettavat tehtävät pohjautuvat kunnan valmiussuunnitteluun, elintärkeiden palvelujen tuottamiseen sekä yhteiskunnan ja viranomaisten tarpeisiin.

Kuva 2 - AVAK-malli

MPK:n toteuttamasta AVAK-koulutuksesta laaditaan erillinen opas (**MPK asiakirja 4/3.01/28.2.2020**)

Alle on koottu lisää esimerkkejä kursseista, joita MPK:n toimijoilla on valmiuksia järjestää tuottamaan suorituskykyä viranomaisten ja paikallishallinnon varautumisen tueksi.

- Case Kempele: Esimerkki vapaaehtoistoimijoiden mahdollisuuksista kunnan varautumisessa (**MPK asiakirja 178/1.02.03/19.12.2017**)
- Kalliosuojien käyttöönotto - koulutus (**MPK asiakirja 5/3.01/28.2.2020**)
- STUK – Vapaaehtoinen säteilymittausjoukkue (**Liite 3.2**)
- Johtokeskuksen yleisjärjestelyt
- Tilannekuvan ylläpitäminen
- Vartiointi ja liikenteenohjaus
- Virven käyttö
- Kriisiviestintä
- Toiminta maastossa: joukkomajoitus, lääkintä, ruokailu, hygienia, viestimet

Lisäksi MPK voi järjestää kursseja muiden viranomaisten ja huoltovarmuuskriittisten organisaatioiden varautumisen tukemiseksi.

3.3 MPK:n valtakunnallinen varautumiskoulutus

Maanpuolustusjärjestöjen ja MPK:n 2018-2019 toteuttaman koulutusverkostohankkeen toimenpiteillä on perustettu kaikkiin Manner-Suomen 18 maakuntaan koulutus- ja yhteistyöryhmät (KOVER), jotka keskittyvät varautumiskoulutuksen kolmannen sektorin koulutukseen. KOVER-ryhmät tuovat yhteen eri järjestöjä ja niiden kautta parannetaan mahdollisuuksia yhteisten harjoitusten järjestämiseen maakunnissa. Yhteistyöryhmien kokoamisessa on mahdollisuuksien mukaan tukeututtu maakuntien ja alueiden jo olemassa oleviin rakenteisiin niitä vahvistaen. Ryhmät suunnittelevat ja toteuttavat oman alueensa vuosittaista kolmannen sektorin kokonaisturvallisuuskoulutusta ja yhteisiä harjoituksia. Toiminnan eräänä konkreettisena tavoitteena on, että tulevaisuudessa jokaisessa maakunnassa järjestettäisiin säännöllisesti alueellinen Kotiseutuharjoitus. MPK:n piirit luovat puitteet Kotiseutuharjoituksille omilla alueillaan.

MPK:n valtakunnallisen varautumiskoulutuskokonaisuuden tavoitteena on tuottaa syvällisemmin varautumiseen perehtyneitä 3. sektorin valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia johtajia sekä varautumiskouluttajia eri organisaatioiden käyttöön.

Tähän koulutuskokonaisuuteen kuuluvat varautumisen erikoiskurssi sekä kouluttajakoulutuksen kokonaisuus.

3.3.1 Varautumisen erikoiskurssi

Varautumisen erikoiskurssi on valtakunnallista erikoistason varautumisen kouluttajakoulutusta, jossa keskitytään järjestöjen (3. sektori) ja vapaaehtoisten (4. sektori) käyttöön kuntien ja kaupunkien varautumisessa, sekä MPK:n käyttömahdollisuuksiin kouluttajana.

Erikoiskurssi toteutetaan kerran vuodessa kiertäen eri maanpuolustuspiirejä. Kursin tukeutumiseen liittyvistä käytännön järjestelyistä vastaa aina toteuttava maanpuolustuspiiri. Muuten kurssin toteutuksesta ja kehittämisestä vastaa MPK:n valtakunnallinen varautumiskoulutuksen kehittämisryhmä ja sen asettama kurssinjohtaja. Resurssit kurssin toteutukselle varaa MPK:n koulutusala. Koulutus pyritään toteuttamaan siten, että se on osallistujille maksutonta.

Kurssin kohderyhmänä on erityisesti MPK:n ja sen jäsenjärjestöjen valtakunnallinen ja alueellinen johto, KOVER-ryhmien edustus ja varautumiskouluttajat, kuntien ja kaupunkien keskeisin viranhaltijajohto sekä paikallisten viranomaisten edustajat.

Tavoitteena on, että erikoiskurssin jälkeen osallistujat tuntevat varautumisyhteistyön ajankohtaiset hankkeet ja toimintamallit sekä hyödyntävät tilaisuutta verkostoitumalla. Osallistujat tuntevat kuntien ja kaupunkien varautumisen pääperiaatteet ja sitä tukevat vapaaehtoisten ja järjestöjen käyttömahdollisuudet. Kurssilla annetaan tietoa parhaista käytänteistä ja MPK:n käytöstä varautumiskoulutuksen järjestämisessä sekä syvennetään osallistujien ymmärrystä kansallisten turvallisuusstrategioiden, toimintalinjausten ja toimeenpano-ohjelmien merkityksestä.

Liitteessä **3.3** on kuvattu esimerkki kurssin ohjelmaksi.

3.3.2 Kouluttajakoulutuksen kokonaisuus

Kouluttajakoulutus liittyy olennaisena osana MPK:n varautumisen koulutusohjelmaan ja sen jalkauttamiseen. Kouluttajakoulutus jakautuu muodolliseen kouluttajakoulutukseen ja ns. substanssiosaamisen koulutukseen. Lisäksi osaamisen kehittämiseen liittyy nousujohteinen kouluttautuminen eri kouluttajatehtäviin sekä varsinainen harjaantuminen kouluttajana.

Kouluttajakoulutusosioon kuuluvat varautumiskouluttajien täydennyskoulutustilaisuus, varautumisosaamiseen liittyvät muiden toimijoiden kurssit ja seminaarit sekä MPK:n muodolliset kouluttajakoulutuskurssit ja verkkokouluttajakurssit.

Tavoitteena on tuottaa syvällisemmin varautumiseen perehtyneitä 3. sektorin valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia varautumiskouluttajia MPK:n ja sen jäsenjärjestöjen sekä muiden organisaatioiden käyttöön. Tavoitteena on myös kehittää kouluttajien pedagogisia kykyjä.

Varautumiskouluttajien täydennyskoulutustilaisuuden tavoitteena on syventää varautumiskouluttajien osaamista, levittää parhaita varautumiskoulutuksen käytäntöjä, kehittää varautumiskoulutusohjelman mukaisia kursseja sekä kehittää kokeuttomampien kouluttajien kykyä toteuttaa koulutusohjelman mukaisia kursseja (vertaisverkoston mentorointi).

Kohderyhmänä on erityisesti MPK:n varautumiskouluttajien valtakunnallinen pooli sekä Kotiseutuharjoitusten toteuttajat. Kurssi toteutetaan vuosittain 1-2 päiväisenä tilaisuutena.

Varautumisosaamiseen liittyvät muut kurssit ja seminaarit ovat joko MPK:n, sen jäsenjärjestöjen, muiden organisaatioiden tai viranomaisten järjestämiä varautumiseen liittyviä koulutustilaisuuksia tai seminaareja. Edellä mainittujen tilaisuuksien tarkoituksena on syventää osallistujien tietämystä varautumisesta eri tilanteissa ja ympäristöissä sekä vahvistaa verkoston yhteistoimintaa.

MPK:n muodollinen kouluttajakoulutus käsittää MPK:n kouluttajakoulutusohjelman mukaisia kursseja, joita järjestetään valtakunnallisesti, alueellisesti tai paikallisesti.

MPK:n verkkokouluttajakoulutus käsittää eritasoisia verkkokouluttajakursseja. Näitä ovat verkkokoulutuksen peruskurssit ja jatkokurssi sekä verkkopedagogiikan kurssi. Kaikilla MPK:n kursseilla tulee hyödyntää mahdollisuuksien mukaan verkkokoulutuksen mahdollisuuksia.

Koulutusohjelmaan liittyvässä kouluttaja- ja johtajakoulutuksessa huomioidaan myös yksilön osaamisen lisääntyminen ja kehittyminen harjaantumisen kautta hänen toimiessaan näissä tehtävissä MPK:n, viranomaisten sekä muiden järjestöjen toteuttamissa suurissa harjoituksissa.

3.4 Harjoitukset

Harjoitustoiminta on tärkeä osa kolmannen sektorin varautumiskoulutuksen kokonaisuutta. Tavoitteena on saada mahdollisimman laaja joukko eri vapaaehtoistoimijoista osallistumaan varautumiseen liittyviin harjoituksiin. Harjoitukset toteutetaan aina tuettavien ja ohjaavien viranomaisten hyväksymien menetelmien ja ohjeiden mukaisesti. Harjoituksissa eri toimijat oppivat tuntemaan toisensa ja tietoisuus muista toimijoista lisääntyy. Verkostoituminen edistää toimintakykyä myös tositilanteessa. Yhdessä harjoittelu mahdollistaa oman osaamisen ja toiminnan esittelyn sekä auttaa tehtävänkuvan selkiyttämässä osana suurempaa varautumisen kokonaisuutta.

Jäljempänä kuvataan esimerkkejä MPK:n harjoituksista, joissa joko kolmas sektori on aloitteentekijä ja päätoteuttaja tai jotka ovat viranomais-, kunta- tai seutukuntalähtöisiä.

3.4.1 Kotiseutuharjoitus

Kotiseutuharjoituksissa kuntalaiset, eri vapaaehtoistoimijat, muodostelmat sekä hälytysryhmät voivat tulla kouluttautumaan ja harjoittelemaan yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Tarkoitus on, että eri järjestöt voivat välittää parasta osaamistaan, oppia toisiltaan ja harjoitella yhdessä toimimista mahdollisissa häiriötilanteissa. Koulutusten aiheina voi olla erilaisia arjen turvallisuuteen liittyviä aiheita kuten selviytyminen sähköttä, maatalojen varautuminen, etsintä, ensiapu – kunkin järjestön ydinosaamisen mukaisesti.

Tavoitteena on, että Kotiseutuharjoituksessa useat alueen kolmannen sektorin toimijat harjoittelevat toimintaa yhdessä, mahdollisuuksien mukaan alueen muiden turvallisuustoimintaan osallistuvien tahojen kanssa. Harjoitus voidaan toteuttaa pääsääntöisesti yhdellä harjoitusalueella ja se voi käsittää useita kursseja. Toimin-

nan taustalla voi olla yhteinen teema tai tilannekuva. Harjoitus voidaan aloittaa yhteisellä tilaisuudella, jatkaa kurssikohtaisella koulutuksella ja se voidaan päättää yhteiseen soveltavaan osuuteen, jossa kukin kurssi pääsee harjoittelemaan opittua.

Kotiseutuharjoituksen toteutusta voidaan lähestyä esim. seuraavilla tavoitetasoilla:

Yksilön turvallisuustaitojen kehittäminen, tavoitteena kuntalaisen paremmat valmiudet selviytyä arjen häiriöistä. Esimerkkejä tätä tukevasta koulutuksesta on kuvattu edellä kohdassa 3.1 Kansalaisen toimintakyvyn vahventaminen. Kokonaisuuteen voidaan liittää eri järjestöille ominaisia kursseja ja koulutusta kuten esimerkiksi ensiapu, alkusammutus ja lasten kohtaaminen kriiseissä.

Erilaisten hälytysryhmien tai valmiusryhmien toimintavalmiuden kehittäminen, tavoitteena kolmannen sektorin kuntaa ja viranomaisia tukevat arjen ja häiriötilojen suorituskyyvyt. Esimerkkejä tätä tavoitetta tukevasta koulutuksesta on kuvattu edellä kohdassa 3.2 Vapaaehtoisresurssin hyödyntäminen häiriö- ja poikkeustilanteissa viranomaisten ja paikallishallinnon tukena. Harjoitukseen tulisi alueen tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaan liittää mm. VAPEPA:n hälytysryhmien ja muiden järjestöjen häiriö- ja poikkeusolojen organisaatioiden ja valmiusosastojen toimintaa.

Suuren häiriötilanteen mukainen harjoittelu, tavoitteena kriisinsietokyvyn lisääminen ja yhteisen suorituskyyvyn kehittäminen onnettomuus- ja/tai häiriötilanteeseen. Kotiseutuharjoitus voi tukea myös viranomaisten valmiusharjoituksia. Näiden yhteydessä voidaan harjoitella ja valmistella esimerkiksi erilaisia kuntien valmiussuunnitteluun liittyviä teemoja, joissa hyödynnettäisiin kolmannen sektorin kykyjä. Aluehallintovirastojen (AVI) järjestämissä maakunnallisten harjoitusten yhteydessä voitaisiin vastaavasti tarkastaa maakunnan/kunnan suunnitelmia ja valmiuksia kolmannen sektorin resurssien kulmalla.

MPK:n kokonaisturvallisuuskoulutuksen tavoitteena on, että jokaisessa maanpuolustuspiirissä järjestetään vuosittain vähintään yksi maakunnallinen/alueellinen Kotiseutuharjoitus. Kotiseutuharjoituksissa MPK vastaa harjoituksen yleisjärjestelyistä luomalla johtokurssin. Harjoitusta voi johtaa vuorollaan eri osallistujatahot. Kukin harjoitukseen mukaan tuleva taho liittyy harjoitukseen sovittavalla tavalla ja vastaa oman osallistujajoukkonsa järjestelyistä. Toteutettaessa koulutukset MPK:n kursseina kattaa MPK:n vakuutusturva kaikki toimijat.

Kotiseutuharjoituksen toteutuksen tueksi laaditaan erillinen käsikirja (**MPK asiakirja 6/3.01/31.1.2020**)

3.4.2 Vapaaehtoistoimijat viranomaisharjoituksissa

Puolustusvoimien paikallispuolustusharjoitukset ovat viranomaisharjoituksia, joita toteutetaan vuosittain säännönmukaisesti eri puolilla Suomea. Harjoituksien tavoitteena on sotilaallisten tavoitteiden lisäksi viranomaisyhteistyö. Kolmannen sektorin osallistuminen harjoitukseen on toteutunut vaihtelevasti. Paikallispuolustusharjoituksien yhteyteen olisi mahdollista liittää kolmannen sektorin viikonloppuna toteuttama harjoitus, johon osallistuisivat kaikki alueen kolmannen sektorin vapaaehtoistoimijat. Viranomaisten toivottaisiin hyödyntävän tätä mahdollisuutta tutustua vapaaehtoistoimijoiden kykyihin suoriutua heille annetuista tehtävistä.

Valtiohallinnon VALHA-harjoitukset ovat noin neljän vuoden välein toteutettavia viranomaisharjoituksia. Tavoitteena on harjoitella valtiohallinnon päätöksentekoa ja varautumista eri tilanteissa. Turvallisuuskomitean käynnistämän järjestöyhteistyön myötä vuoden 2016 VALHA-harjoituksessa järjestettiin ensimmäistä kertaa järjestötyöpaja, jossa kolmannen sektorin toimijat pohtivat omaa rooliaan varautumisessa ja poikkeusoloissa. Myös jatkossa VALHA-harjoituksiin olisi hyvä liittää järjestötyöpajat pohtimaan kolmannen sektorin rooliin liittyviä ajankohtaisia aiheita.

Aluehallintovirasto (AVI) yhteistyössä Pelastusopiston kanssa on järjestänyt vuosittain vähintään yhden maakunnallisen tai kahden maakunnan laajuisen valmiusharjoituksen, joissa testataan valmiussuunnitelmien, viestiyhteyksien ja johtamisjärjestelmän toimivuutta kuvatus tilanteen ja annettujen tehtävien pohjalta. Harjoituksiin osallistuu alueen kuntia, aluehallintoa sekä tarpeen mukaan elinkeinoelämän, tiedotusvälineiden ja muiden yhteisöjen toimijoita. Kolmannen sektorin osallistuminen harjoitukseen on toteutunut vaihtelevasti ja osallistuminen tulisi saada vakioitua. Osallistujien tulee edustaa kolmatta sektoria laajasti siten, että mukana ovat edustajat sote-järjestöistä, pelastuspalvelujärjestöistä sekä koulutus ja harjoitustoimintaan keskittyvistä järjestöistä.

Vuosittain eri viranomaiset ja huoltovarmuusorganisaatio järjestävät suunnitelu/valmiusharjoittelutilaisuuksia, joissa tarkastellaan varautumissuunnitelmia ja valmiuksia esimerkiksi suurissa ostoskeskuksissa tai muissa merkittävässä koh-teissa. Näissä tilaisuuksissa viranomaiset (poliisi, palo- ja pelastus, ensihuolto jne.) yhdessä kohteen omistajien kanssa tarkastelevat varautumistoimenpiteitä ja -valmiuksia paikan päällä. Näihin tilaisuuksiin ei ole juurikaan kutsuttu kolmannen sektorin toimijoita mukaan. Koska suunnitelmissa kuitenkin varaudutaan hyödyntämään kolmannen sektorin suorituskykyä, tulisi vähintään kolmannen sektorin vapaaehtoismuodostelmien johtajat kutsua tilaisuuteen. Tällöin he voisivat kertoa mahdollisuuksista tukea viranomaisia erilaisissa häiriötilanteissa. Harjoituksiin, joissa viranomaisten valmiuksia halutaan harjoittaa tai testata kohteella, tulisi liittää myös kolmannen sektorin vapaaehtoismuodostelmien käyttö.

Vapaaehtoistoimijat voivat olla monella tapaa tukemassa viranomaisten harjoituksia tuomalla tietoa kolmannen sektorin mahdollisuuksista, toimimalla harjoitusten

lisäreservinä tai maaliolosuhteissa ja paikkaamalla harjoituksissa sellaisia toimintoja, joita viranomaiset eivät itse tuota, mutta jotka ovat tärkeitä yhteiskunnan selviytymiselle.

4. Muuta

Työryhmä esittää, että MPK:n varautumiskoulutuksen koulutusohjelman osaamiskeskukseksi nimetään MPK:n keskustoimisto, joka vastaa ohjelman kehittämisen ja toteutumisen koordinoinnista.

Työryhmä esittää, että koulutusohjelman edelleen kehittämiseksi ja jalkauttamiseksi perustetaan MPK:lle varautumiskoulutuksen koulutusohjelman kehittämisryhmä vuosille 2020-2024. Työryhmä esittää, että Koulutusverkostohanke 2019 ohjausryhmän toimintaan osallistuneet järjestöt nimeävät kukin oman edustajansa kehittämisryhmään. Liitteenä 1 on erikseen ylläpidettävä ja päivätty lista kehittämisryhmän jäsenistä.

Liitteenä 2 on esitetty työryhmän ehdotus koulutusohjelman jalkauttamissuunnitel-maksi.

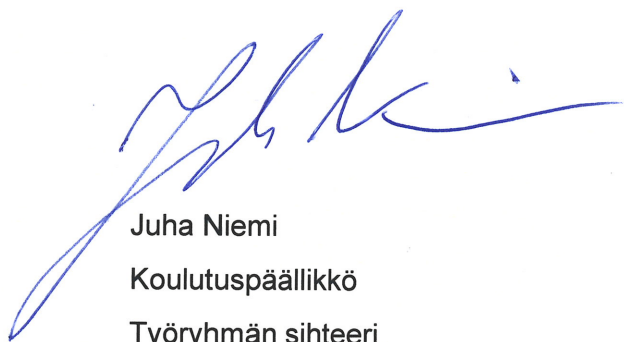
Lisäksi koulutuksen kehitettäessä tulee jatkossa huomioida mahdollisuudet vakioi-tujen kurssien opinnollistamiseen. Yhtenä mahdollisuutena työryhmä näkee osaa-mismerkkien (open badge) luomisen.

Koulutusohjelman toimivuutta tarkastellaan vuosittain nimettävän kehittämisryh-män kokouksessa. Koulutusohjelma päivitetään tarvittaessa, mutta kuitenkin vii-meistään vuonna 2024.

Helsingissä 31.12.2019

Pekka Rintala
Projektipäällikkö
Työryhmän puheenjohtaja.
Maanpuolustuskoulutusyhdistys

Juha Niemi
Koulutuspäällikkö
Työryhmän sihteeri
Maanpuolustuskoulutusyhdistys

LIITTEET:

1. Ehdotus koulutusohjelman kehittämisryhmäksi (ml vastuut)

2. Ehdotus koulutusohjelman jalkauttamissuunnitelmaksi 2020-2025
3. Koulutusohjelman eri kurssien tarkempaa sisältöä

JAKELU: Toiminnanjohtaja, MPK piirit

TIEDOKSI: MPK:n koulutus- ja viestintävaliokunta, MPK:n toimialapäälliköt ja koulutus- ja viestintäsektori, työryhmän jäsenet, mukana olleet yhteisöt, MPK:n piiripäälliköt, valmiuspäälliköt ja koulutuspäälliköt

LIITE 1**MPK:n varautumiskoulutuksen koulutusohjelman kehittämisryhmän edustajat (varahenkilöineen)**

RUL: Pekka Rintala; pekka.rintala@iki.fi,
(Kari Mahlberg; kari.mahlberg@live.com)

NVL: Kaarina Suhonen; kaarina.suhonen@naistenvalmiusliitto.fi
(Kitty Schulman; kitty@iki.fi)

MPK: Timo Mustaniemi; timo.mustaniemi@mpk.fi
(Satu Virtanen; satu.virtanen@mpk.fi)

MNL: Mervi Liimatainen; mervi.liimatainen@pyhtaa.fi
(Satu Auramo; sataur@hotmail.fi)

RES: edustaja, sähköpostiosoite
(varaedustaja; sähköpostiosoite)

MPKL: edustaja; email
(varaedustaja; email)

LIITE 2**Ehdotus koulutusohjelman jalkauttamissuunnitelmaksi 2020-2025**

Tämä on alustava työryhmän esitys jalkauttamissuunnitelmaksi. Tämä suunnitelma tarkentuu vuosittain kehittämisryhmän alkuvuoden kokouksessa. Tarkennettu esitys seuraavien vuosien kouluttajakoulutuksen toteuttamiseksi toimitetaan käsittelyyn MPK:n koulutusvaliokunnan vuoden toiseen kokoukseen (pidetään yleensä huhtikuussa). Alueellista toimintaa kehittää KOVER verkoston tuella.

Vuosi 2020

- Varautumisen erikoiskurssi 8; 15.-17.5.2020; Seinäjoki; Kouluttajakoulutus (viikonlopun kurssi)
- Varautumiskouluttajien täydennyskoulutus; 15.-16.2.2020; Tuusula; Kouluttajakoulutus (2pv työpaja)
- Muu koulutus ja seminaarit hanke- tai säätiörahoituksen mahdollistamissa puitteissa

Vuosi 2021

- Varautumisen erikoiskurssi 9; toukokuu; ES-MPP; Kouluttajakoulutus (viikonlopun kurssi)
- Varautumiskouluttajien täydennyskoulutus; lokakuu; Tuusula; Kouluttajakoulutus (1pv seminaari)
- Muu koulutus ja seminaarit hanke- tai säätiörahoituksen mahdollistamissa puitteissa

Vuosi 2022

- Varautumisen erikoiskurssi 10; toukokuu; Savo-Karjalan MPP; Kouluttajakoulutus (viikonlopun kurssi)
- Varautumiskouluttajien täydennyskoulutus; lokakuu; Tuusula; Kouluttajakoulutus (1pv seminaari)
- Muu koulutus ja seminaarit hanke- tai säätiörahoituksen mahdollistamissa puitteissa

Vuosi 2023

- Varautumisen erikoiskurssi 11; toukokuu; Hämeen MPP; Kouluttajakoulutus (viikonlopun kurssi)
- Varautumiskouluttajien täydennyskoulutus; lokakuu; Tuusula; Kouluttajakoulutus (1pv seminaari)
- Muu koulutus ja seminaarit hanke- tai säätiörahoituksen mahdollistamissa puitteissa

Vuosi 2024

- Varautumisen erikoiskurssi 12; toukokuu; Pohjois-Suomen MPP; Kouluttajakoulutus (viikonlopun kurssi)
- Varautumiskouluttajien täydennyskoulutus; lokakuu; Tuusula; Kouluttajakoulutus (1pv seminaari)
- Muu koulutus ja seminaarit hanke- tai säätiörahoituksen mahdollistamissa puitteissa

LIITE 3.1

3.1. Varautuminen häiriötilanteisiin kunnissa/kaupungissa

Kurssikuvaus

Kurssin tavoitteena on, että koulutuksen jälkeen oppilaat tuntevat kuinka yhteiskunta ja kunnat ovat varautuneet laajoihin häiriötilanteisiin; osaavat varautua ja selvittää sähkökatkoista erityisesti taajamissa/kaupunkiympäristössä; tuntevat yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin toimintoja, toimijoita ja aiheeseen liittyviä määryksiä laajemminkin kuin vain sähköverkon osalta; tuntevat pitkäkestoisen sähkökatkoksen vaikutuksia eri infrastruktuurin toimintoihin. Kurssi antaa myös tilannekuvan kokonaisturvallisuuden koulutusverkoston (KOVER) toiminnasta Etelä-Suomessa.

Kurssilla perehdytään paikallishallinnon (kunnat) ja viranomaisten varautumiseen häiriö- ja poikkeusolosuhteisiin sekä miten ne vaikuttavat ihmisten elämään ja kuinka kuntalaiset voivat parantaa omia valmiuksiaan häiriö- ja poikkeustilanteissa.

Kurssi toteutetaan yhden päivän pituisena (n. 8h) koulutustapahtumana. Koulutus koostuu kuntien varautumisen ja laajasti aihepiiriin parissa työskentelevien asiantuntijoiden alustuksista, sekä niihin pohjautuvista ryhmätöistä. Kurssin sisältöön liittyy myös katsaus kansallisiin turvallisuusstrategioihin ja riskiarvioon. Lisäksi perehdytään varautumistoiminnan vapaaehtoisen koulutuksen alueelliseen tilanteeseen ja annetaan vinkkejä omatoimiseen henkilökohtaiseen varautumiseen sähkökatkosten ym. varalle.

Kurssi kohdistetaan yhteiskunnan varautumisesta ja kokonaisturvallisuudesta kiinnostuneille sekä erityisesti KOVER-verkoston toimijoille ja maanpuolustusjärjestöjen varautumisvastaaville. Kurssi tukee myös vapaaehtoistoimijoiden rekrytointia.

Valmistautumistehtävät:

1. OmavaraX-testi, Testaa oma valmiutesi https://www.varmuudenvuoksi.fi/aihe/kansalaisen_varautuminen/104/miten_yhteiskunta_varautuu
2. Testaa pärjäisitkö omin avuin 72 tuntia: <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/72-tuntia-peliladattavissa/>
3. Tutustuminen kansallisiin turvallisuusstrategioihin ja riskiarvioon:
Yhteiskunnan turvallisuusstrategia: <https://turvallisuuskomitea.fi/yhteiskunnan-turvallisuusstrategia/>
Sisäisen turvallisuuden strategia: <https://sisainturvallisuus.fi/etusivu>
Kansallinen riskiarvio: <https://intermin.fi/pelastustoimi/varautuminen/kansallinen-riskiarvio>

Kurssin ohjelma (esimerkkejä pääteemoista; yksityiskohdat sovitetaan tarpeen mukaan):

- Kansalliset turvallisuusstrategiat ja riskiarvio
- Kunnan varautuminen ja viranomaisyhteistoiminta
 - ✓ Miksi kunta varautuu? Mihin kunta varautuu?
 - ✓ Kansalliset turvallisuusstrategiat ja riskiarviot kunnan kannalta
 - ✓ Varautuminen
 - ✓ Yhteistoimintajärjestelyitä varautumisessa
 - ✓ Mitä suunniteltu? Mitä harjoiteltu?
 - ✓ Kunnat poikkeusoloissa
 - ✓ Kunnan toimenpiteitä sähkönjakelun turvaamiseksi

- ✓ Kunnan toimenpiteitä tietoverkkojen ylläpitämiseksi
- Sähköt poikki - Sähkön jakeluhäiriön vaikutus kotitalouksiin, jakeluverkko-yhtiön näkökulma
- Sosiaalihuollon varautuminen häiriötilanteisiin - esimerkkinä sähkökatko
- Aluehallintoviraston rooli varautumisessa: alueellisen varautumisen yhteen-
sovittaminen
- Esimerkkejä vapaaehtoisresurssin hyödyntämisestä paikallishallinnon ja vi-
ranomaisten tukena
 - ✓ Alueellinen valmiuskeskus (AVAK) – malli (Keski-Uudenmaan
kunnat, MPK, UPL)
 - ✓ Kalliosuojien käyttöönotto – koulutus (Helsingin pelastuslaitos,
MPK)
 - ✓ STUK – Vapaaehtoinen säteilymittausjoukkue (Säteilyturvakeskus
STUK, MPK)
- Ryhmätyöskentely
- Ryhmätyöskentelyn tulosten purku ja palautekysely (risut ja ruusut sekä ke-
hitysjatukset) kurssista

LIITE 3.2

3.2 STUK – Vapaaehtoinen säteilymittausjoukkue

Säteilyturvakeskus valvoo ydinenergian käytön ja säteilyn käytön turvallisuutta sekä säteilyä ja radioaktiivisuutta ympäristössä. Säteilyvaaratilanteessa STUK antaa toimivaltaisille viranomaisille suosituksia mm. väestön suojelutoimiksi. STUK kehittää osaltaan kansallista valmiutta sellaisten onnettomuuksien ja ympäristövahinkojen varalle, joissa seurausvaikutukset voivat olla laaja-alaisia ja pitkäkestoisia.

Säteilyvaaratilanne voi tapahtua esimerkiksi ydinlaitoksella Suomessa tai lähialueella tai se voi olla seurausta lainvastaisesta teosta. Säteilyvaaratilanteen aikana ja sen jälkeen tarvitaan paljon säteilymittauksia ja näytteenottoja elinympäristön turvallisuuden varmistamiseksi ja viranomaisten päätöksenteon tueksi.

STUK on yhteistyössä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ja Huoltovarmuuskeskuksen kanssa toteuttanut hankkeen, jonka tavoitteena on vahvistaa Suomen kansallista säteilymittausvalmiutta kouluttamalla ja varustamalla vapaaehtoisista toimijoista muodostettava säteilymittausjoukkue STUKin ja muiden viranomaisten tueksi. Joukkue kykenee mahdollisessa säteilyvaaratilanteessa itsenäisesti toteuttamaan saamiaan tehtäviä kuten säteilytilanteen tiedustelua, vaara-alueelta poistuvien ihmisten ja ajoneuvojen puhtausmittauksia ja opastusta sekä muiden toimijoiden tukemista säteilymittauksin.

Säteilymittausjoukkueen rekrytointi käynnistettiin vuoden 2017 jälkipuoliskolla ja joukkueen peruskoulutus aloitettiin MPK:n kursseilla vuonna 2018. Vuoden 2019 loppuun mennessä noin 60 peruskurssin käynnyttä vapaaehtoista on sitoutunut säteilymittausjoukkueen tehtäviin. Vuoden 2019 aikana toteutettiin myös säteilymittausjoukkueen ensimmäiset täydennyskoulutuskurssit ja laaja toiminnallinen SÄM19-harjoitus yhdessä AVAK:n ja muiden vapaaehtoistoimijoiden kanssa.

Joukkueen rekrytointia jatketaan vuoden 2020 alkupuoliskolla ja peruskursseja järjestetään jatkossakin tarpeen mukaan. Jatko- ja täydennyskoulutuksella sekä harjoituksilla taataan joukkueen suorituskyvyn säilyminen ja nousujohteinen kehittäminen tulevaisuudessa. Täysivahvaisessa joukkueessa on noin 40 jäsentä, mutta joukko kykenee tekemään säteilymittaustehtäviä vajaavahvaisena aina yksittäisestä mittauspartiosta lähtien.

Joukkueen tehtävät soveltuvat erityisen hyvin esimerkiksi suojelualan koulutuksen saaneille reserviläisille sekä muille säteilysuojelun, säteilyn mittaamisen, radiokeemian tai suojarusteiden parissa kokemusta saaneille. Aikaisempi kokemus ei toki ole välttämätöntä, näihin tehtäviin harjaannutaan opiskelun ja harjoittelun kautta. Tehtävistä suoriutuminen edellyttää normaalia terveydentilaa, koska osa toiminnasta tapahtuu suojarusteisiin pukeutuneena.

SÄTEILYMITTAUSJOUKKUEEN PERUSKURSSIN OHJELMA

Ensimmäinen lähijakso: (perjantai klo 18:00 – sunnuntai klo 15:00)

Koulutusaiheet:

- Perustietoa säteilystä
- Säteilyvaaratilanteet ja suojelutoimet
- Säteilymittausjoukkueen tehtävät, organisaatio ja kalusto
- Säteilymittausten tekeminen
- Työturvallisuus ja säteilyltä suojautuminen
- Henkilökohtaisten suojavarusteiden käyttö
- Virve-radion käyttö ja viestiliikenneharjoitus
- Säteilytiedusteluharjoitus

Toinen lähijakso: (perjantai klo 18:00 – sunnuntai klo 15:00)

Koulutusaiheet:

- Kertaus ensimmäisen lähijakson asioista
- Kaluston käsittely ja toimintakuntoon laitto
- Säteilyn biologiset vaikutukset
- Altistuneen henkilön kohtaaminen
- Säteilymittausjoukkueen käyttö erilaisissa säteilyvaaratilanteissa
- Komento- ja tukiryhmän toiminta
- Säteilymittauspaikan järjestelyt
- Soveltava harjoitus

LIITE 3.3**3.3 Varautumisen erikoiskurssi**

Esimerkki kurssin toteutuksesta:

VARAUTUMISEN ERIKOISKURSSI N:O 7 (3400 19 13002), Tikkakoski**Lauantai 4.5.2019**

klo 6.30 alk. aamupala yöpyjille

klo 8.30 Ilmoittautuminen ja aamukahvit

klo 9.00 Kurssin avaus- ja turvallisuusjärjestelyt
Osallistujien esittäytyminen

klo 9.30 Jyväskylän kaupungin varautuminen: Saku Hämäläinen, riskienhallinta-
ja turvallisuuspäällikkö

klo 10.15 Keskustelu

klo 10.30 Tauko

klo 10.40 Maakuntien rooli varautumisessa: Jarkko Jäntti, varautumisen valmiste-
lija, KS-Turva

klo 11.25 Keskustelu

klo 11.40 Koulutusverkostohanke 2019 – maakuntien KOVER ryhmien tilannekat-
saus: Pekka Rintala, projektipäällikkö, MPK

klo 12.00 Lounas

klo 13.00 Kuntaliiton Turvallinen ja kriisinkestävä kunta -verkoston taustaa ja tar-
peita: Taneli Rasmus, tekninen johtaja, Sysmä

klo 13.35 Keskustelu

klo 13.50 Tauko

klo 14.00 Kolmannen sektorin mahdollisuudet poliisin näkökulmasta: Jari Lind-
holm, komisario, Sisä-Suomen poliisilaitos

klo 14.35 Keskustelu

klo 14.50 Kahvitauko

klo 15.10 Käytännön esimerkkejä 3. sektorin resurssien käytöstä viranomaisten ja
paikallishallinnon tukena - a' 25 min

- Case turvapaikanhakijat 2015: Tomi Kuosmanen, ylitarkastaja, Migri
- Case metsäpalot 2018: Hannu Haapamäki, Keski-Suomen Ilmailijat

klo 16.00 Keskustelu

klo 16.15 Käytännön esimerkkejä 3. sektorin resurssien käytöstä - jatkuu

- Kyläturvallisuus: Reena Laukkanen, Keski-Suomen kylät
- Esimerkkejä MPK:n koulutuslustoilla toteutetuista projekteista:
Pekka Rintala

klo 17.00 Keskustelu

klo 17.15 Päivällinen

Päivällisen jälkeen omaa aikaa ja majoittuminen; liikuntaa ja saunat lämpimänä
18.00 – 21.00

Sunnuntai 5.5.2018

klo 09.00 Vahvennettu aamupala

klo 10.00 Hybridivaikuttaminen ja informaatioturvallisuus - käytännön näkökulmia
järjestötoimijalle: Panu Moilanen, lehtori, Jyväskylän yliopisto

klo 10.45 Keskustelu

klo 11.00 Tauko

klo 11.10 Henkilövaraamisen perusteista ja vapaaehtoistoimijoiden sopimusoh-
jat/sitoutuminen/vakuutusturva: Pekka Rintala

klo 11.25 Kokemuksia vakaviin häiriötilanteisiin varautumisesta sekä niiden johta-
miseen osallistumisesta: Kari Helislahti, projektipäällikkö, Keulink

klo 11.50 Käytännön esimerkki arvoketjusta: case Poliisi – tiepiiri – Autoliitto – Va-
pepa: Juha Vimpari

klo 12.20 Keskustelu

klo 12.35 Tauko

klo 12.45 Päivien ryhmäkeskustelujen tulosten purku (TUOVI-alustalla)
Päiväkahvit työskentelyn lomassa

klo 13.40 Kurssipalaute ja kehittämiskeskustelu

klo 14.00 Tilaisuuden päättäminen ja todistusten jako

klo 14.30 Ruokailumahdollisuus ilmoittautuneille

Huom! Aikataulu on joustava ja riippuen kiinnostuksesta ja keskustelun määrästä sitä
muokataan. Kurssin päättäminen tapahtuu kuitenkin viimeistään tässä esite-
tyssä aikataulussa.